

De tijden van mensen in de hand van God

Voorganger: Ds. Jurjen Zeilstra

Lezingen:

1^e schriftlezing: Daniël 2, 19-23

2^e schriftlezing: Galaten 4, 8-11

3^e schriftlezing: Lukas 12, 54-56

Inleiding

Oudjaar is geen kerkelijk feest! 'Mijn tijden zijn in uw hand' (NBG, Psalm 31,16) was een geliefde tekst als het levenseinde naderde. Het is in de NBV geworden: In uw hand liggen mijn lot en mij leven. Is dat hetzelfde? Hoe beleven wij dat? Velen lijken te verlangen zelf hun levenseinde te willen regisseren, ook als het om het moment waarop zal gaan. Op de drempel van het jaar enkele gedachten over de tijden van ons leven.

Thema: De tijden van mensen in de hand van God

Gemeente van Christus, in een gesprek met tieners over goede voornemens voor het nieuwe jaar, zei een jongen van vijftien dat hij het allemaal maar onzin vond. 'Mensen houden zichzelf met goede voornemens voor de gek. Ze doen net alsof er echt een andere tijd begint. Maar dat is helemaal net waar. De klok loopt gewoon door. Er verandert eigenlijk helemaal niets. Trump wordt gewoon president van de Verenigde Staten. De oorlog in Syrië gaat gewoon verder. En ik moet straks weer gewoon naar school.'

Hij had gelijk. Toch kan het zijn dat het verspringen van het jaartal op de kalender mensen even stil doet staan en aan het denken zet. Door even terug te blikken en te denken aan wat komt, krijgen mensen misschien toch nadrukkelijker een gevoel van verstrijken van de tijd en worden zij zich van belangrijke dingen bewust. Er wordt misschien teruggedacht aan vroegere jaarwisselingen met mensen die er niet meer zijn. Ook is er misschien een moment dat er wordt geluisterd naar wat er leeft in het onderbewuste: Verdriet, onrust, eenzaamheid, of ook blijde verwachting, hoop en een prettige spanning om wat er in het nieuwe jaar kan gaan gebeuren.

Het fascinerende in het verhaal van de droom van koning Nebukadnessar van Babylonië, in Daniël 2 is dat de koning niet alleen eist dat zijn geleerden hem zijn droom verklaren. Hij wil ook dat zij hem vertellen wat hij heeft gedroomd. Nuchter gesproken, is dat een bizarre eis, van een over het paard getild vorst. Kunnen zij niet aan de eis voldoen, dan zal hij hen in stukken laten hakken, alsof een machthebber met zo'n dreigement de waarheid kan afdwingen. Maar het zou ook kunnen dat de koning zelf zich zijn eigen droom niet meer herinnert, omdat hij die verdrongen heeft.

Hij weet alleen maar dat hij heel beangstigend heeft gedroomd. Voor iedere machthebber moet het een nachtmerrie zijn, te beseffen dat je vermogen de wereld naar je hand te zetten maar heel beperkt is.

De koning kan niet slapen. Hij ligt te woelen. Gedachten komen bij hem op over wat er in de toekomst zal gebeuren.¹ Hij droomde van een afschrikwekkend en reusachtig beeld. het hoofd was van goud. De borst van zilver en de buik en de lendenen van brons. Maar de benen waren van ijzer en de voeten waarop het stond deels van ijzer, deels van leem. Een steen raakte los, zonder dat er een mensenhand aan te pas kwam. Deze steen raakte de voeten van het beeld en verbrijzelde die, zodat het hele beeld instortte en er niets van overbleef. 'Maar de steen die tegen het beeld was geslagen, werd een hoge berg die de hele aarde bedekte.'²

Nebukadnessar staat symbool voor het onvermogen het leven naar onze hand te zetten. Hij vindt zichzelf heel wat, maar de werkelijkheid is weerbarstig. Ten diepste gaat het niet over een vorst in een paleis, maar over een mens in een lichaam. Wij allemaal zijn koningen en koninginnen met een machtsgebied en een beperkte periode van regeren. Wij allemaal hebben een bepaalde invloed, de een meer dan de ander, maar toch. Overdag zit Nebukadnessar op zijn troon, zwaait hij met zijn scepter en buigt iedereen voor hem. Maar in zijn diepste dromen vliegt het hem aan. Hij weet dat het allemaal maar heel weinig voorstelt. Hij mag zich als een god gedragen, hij is en blijft een kwetsbaar, sterfelijk mens. Het zijn daarbij sterke benen die de weelde kunnen dragen. In zijn dromen komt de waarheid als een rotsblok binnen en vermorzelt de machten der aarde alsof het niets is. Politici kunnen gouden bergen beloven. Als het erop aankomt, is hun invloed beperkt. Wijze mensen snappen dat. Zij kennen de grenzen van de macht in het groot en in het klein. Zij zoeken het welzijn op van zichzelf net zo goed als van de ander.

Wij hebben 'Het prijslied van Daniël' gelezen. God wordt in dit oude Joodse gebed, waar dit verhaal omheen is geschreven, geprezen. Daniël prijst God, niet eens in de eerste plaats omdat God aan hem, aan Daniël, bovennatuurlijke gaven van dromenuitleg zou hebben gegeven, als eens aan Jozef. Daniël prijst God,

omdat hij in God het grote tegenwicht vindt, tegen de eigenwijsheid van de mens. In God vindt Daniël het antwoord op de vraag wat de koning verontrust. Deze kennis is meer dan het weten en kunnen verklaren van een bepaalde droom, in één bepaalde nacht gedoomd door één bepaalde koning van een bepaald land in een bepaalde tijd. Daniël krijgt van Godswege het inzicht de ambivalentie van de macht in alle tijden te doorgronden. Aardse macht, hoe groot ook, blijft mensendwang en die verkrumelt op den duur. Macht van God is liefdemacht. Dat is concentratie op het heil van mensen en het laten varen van de neiging tot manipulatie. Die macht houdt Gods hemels koninkrijk tezamen.

Het verhaal van Daniël 2 is, in de vorm waarin wij het kennen, wijsheidsliteratuur uit de 2e eeuw v.Chr., dus lang na de tijd van de historische koning Nebukadnessar, die leefde in de 6e eeuw v.Chr. Hij had Jeruzalem ingenomen, de tempel verwoest en de edelen en aanzienlijken weggevoerd als ballingen naar Babel. Aan deze vorst, door Israël gehaat, wordt tenslotte in Daniël 2,47 deze belijdenis in de mond gelegd: 'Het is waar, uw God is de God der goden en de heer der koningen. Hij onthult mysteries en daardoor hebt u [Daniël] dit mysterie kunnen onthullen.' Het is Joodse humor, om God te laten prijzen door de vijand van Israël. Hij heeft, tegen zijn karakter in, inzicht van God uit ontvangen. De tijden van alle koningen, dus ook van hem, zijn in de hand van God.

In een diep ontzag voor God, de grenzen aan te wijzen van je mogelijkheden het leven naar je hand te zetten, kan getuigen van wijsheid. Wie meent dat een dergelijke religieuze benoeming pas zin heeft wanneer je deze proefondervindelijk kunt staven, begrijpt niet was religie is. Gods macht vormt niet dan pas het contragewicht voor de macht van de koning, wanneer diens macht verpletterd is. Rekening te houden met God is steeds en overal waardevol, waar mensen de maat van wat menselijk is dreigen te overschrijden.

Jezus heeft voor mensen de route van hun leven niet uitgestippeld. Maar hij roept hen wel op de tekenen der tijden te verstaan. Hij hoopt dat zij net zo alert zullen zijn op hun diepste dromen als op het weerbericht. Jezus verbaast zich erover dat ze wel naar de lucht kunnen kijken en elkaar kunnen vertellen of er regen op komst is bij een Westenwind vanuit zee, of droogte wanneer de Zuidenwind de woestijnlucht over het land blaast. Maar de tijden te duiden, dat vinden ze moeilijk. Dat drukken ze weg. De waarheid daarvan ontkennen ze. Hun eigen hart ten diepste beluisteren en dat van hun naaste, dat is veel moeilijker dan zeggen wat voor weer het wordt.

Velen lijken te verlangen zelf hun levenseinde te willen regisseren, ook als het om het moment waarop zal

gaan wanneer wij sterven. In een geïndividualiseerde samenleving als de onze, zijn wij sterk geneigd elkaar de ruimte te gunnen het allemaal zelf te bepalen en die waarde vloeit als vanzelf uit onze vrijheid voort. Voel jij je leven als voltooid? Wie zou het recht hebben jou te beletten te gaan op het door jou gekozen moment. Ik wil dat respecteren en toch, er gaat ook een ander verhaal door mij heen. 'Mijn tijden zijn in uw hand,' (NBC, Psalm 31,16) was ooit een geliefde tekst als het levenseinde naderde. Het is in de Nieuwe Bijbel Vertaling geworden: 'In uw hand liggen mijn lot en mijn leven.' Is dat hetzelfde? 'Tijden' lijkt concreter. Maar durven wij dat nog te zeggen? God kan toch niet zomaar op een knop drukken, waarna het afgelopen is? En wij mensen zelf verlengen toch voortdurend ons leven? Is het dan niet ook aan ons om op een zelfgekozen moment te bepalen wanneer het stopt? Er bestaan situaties, dan kan het niet anders. Ik maak het mee dat er geen andere uitweg meer is, lichamelijk of geestelijk. Dan komt de zelfgekozen dood eigenlijk als een vriend. Dat kan waar zijn. Maar ook dan blijft mijn gebed: 'Onze tijden zijn in uw hand.' Juist dan wil ik een kostbaar mens toevertrouwen aan Gods eeuwige barmhartigheid.

Door de tijden van mensen in de hand van God te leggen, stel ik mij voor dat wij het leren de eisen van de tijd te relativiseren. De gedachte aan een liefdevol God is ook dan een contragewicht van onschatbare waarde tegenover ons eigen machtsgebied. Het helpt ons stevig vast te houden dat een mensenleven niet pas kostbaar is omdat het economisch nuttig is of succesvol en invloedrijk. Wij willen elkaar waarderen in het licht van God, niet omdat wij als mens op een voetstuk staan. Ons leven is een geheel, inclusief de hoogte- en de dieptepunten. In de gekoesterde herinnering hoort het alles bijeen, de tijden van kracht en die van kwetsbaarheid. Onze fouten te onderkennen, leidt voor het aangezicht van deze God niet tot de ondergang, maar tot verzoening en een nieuw begin. Laten we niet bang zijn te luisteren naar wat er leeft in ons onderbewuste: Verdriet, onrust, eenzaamheid, of ook blijde verwachting, hoop en een prettige spanning om wat er in het nieuwe jaar kan gaan gebeuren. Wij zoeken naar vormen om Gods liefdemacht te beleven tussen de mensen, zodat ook mensen die leven met een groot gebrek zullen voelen dat ze erbij horen, tot aan de allerlaatste ademtocht. Laten wij zo in de woorden van Psalm 90 ook in het nieuwe jaar onze dagen tellen '[op]dat wijsheid ons hart vervult.'³

Amen.

Uitzending en zegen

De Heer zij voor u om u de juiste weg te wijzen.

De Heer zij naast u om u in de armen te sluiten en te beschermen tegen gevaren van links en rechts.

De Heer zij achter u om u te bewaren voor gemene

aanvallen van anderen.

De Heer zij onder u om u op te vangen als u dreigt te vallen.

De Heer zij in u om u te troosten als u verdrietig bent.

De Heer zij om u heen om u te verdedigen als mensen over u heen vallen.

De Heer zij boven u om u te zegenen.

Moge God zich over u ontfermen, nu en altijd.

Noten

¹Cf. Daniël 2,29.

²Daniël 2, 31-35.

³Psalms 90,12.

